

FAREBNÁ ŠKOLA

Multikultúrna výchova pre najmenších
školákov a školáčky

NADÁCIA
MILANA
ŠIMEČKU

MILAN
ŠIMEČKA
FOUNDATION

„Aktivity v tejto príručke sú hravé, dynamické, nevšedné, ale aj vážne. Jemným spôsobom vedú žiakov a žiačky k vnímaniu vlastnej individuality a k rešpektovaniu individuality iných. Ukazujú nám, čo máme spoločné, ale aj to, že niekedy môže byť niečo úplne inak, ako sa nám zdá. Dotýkajú sa citlivých tém, akými sú napríklad strata domova, odlišné vierovyznanie alebo prežívanie emócií. Prajem vám a vašim žiakom a žiačkam obohacujúce objavovanie multikultúrneho sveta.“

*Margaréta Knapíková,
učiteľka prvého stupňa základnej školy v Bratislave
a odborná recenzentka príručky.*

OBSAH

- 5 Úvod
- 6 Rozmanitá trieda – každý/á z nás je hviezda
- 9 Pomáhame
- 11 Ovocie
- 14 Svet okolo nás
- 18 Lujzine Vianoce
- 22 Na úteku
- 28 Pestré susedstvá
- 31 Škola pre všetkých
- 34 Prílohy na vystrihnutie

Úvod

Milé učiteľky, milí učitelia,

do rúk sa vám dostáva metodická príručka Farebná škola, ktorú pripravila Nadácia Milana Šimečku.

Multikultúrna výchova je súčasťou štátneho vzdelávacieho programu ako prierezová téma. Napriek tomu neexistujú metodické príručky, ktoré by sa špecificky venovali téme rozmanitosti na prvom stupni základných škôl. Cieľom tejto publikácie je priniesť aktivity, ktoré sú metodicky rozpracované a prakticky využiteľné v tradičných predmetoch.

Ambíciou príručky je hravým spôsobom reflektovať témy a javy, s ktorými sa deti stretávajú každý deň. Tieto javy sú farebné, pestré a zaujímavé. Veríme, že také budú aj aktivity, ktoré nájdete vo Farebnej škole. Sú určené deťom vo veku 6 – 10 rokov, prvým ročníkom základných škôl, ale aj centrám, ktoré navštevujú rodičia s deťmi.

Našou snahou je tiež ponúknuť trochu iný pohľad na multikultúrnu výchovu. Jej východiskom je upustenie od príliš zjednodušenej kultúrnej skupinovej identifikácie a kladenie väčšieho dôrazu na osobnostný, individuálny prístup, ktorý dokáže reflektovať konkrétnu situáciu a kultúrnu skúsenosť každého jednotlivca. Takéto vnímanie predstavuje multikultúrnu výchovu založenú na osobnostnom princípe. Miesto „kultúrnych rozdielov“ a čisto etnického prístupu reflektuje oveľa viac témy identity, vedomú prácu so stereotypmi a oceňovanie rozmanitosti.

Každá aktivita v príručke ponúka prehľadný postup a informácie o cieľoch, pomôckach, metódach a čase, potrebnom na jej realizáciu. Medzi viacerými aktivitami môžete nájsť prepojenie, čo umožňuje využívať materiál aj pomôcky z už realizovaných aktivít. Na začiatku každej aktivity uvádzame odporúčaný predmet a ročník. Myslíme si však, že aktivity sa dajú upravovať podľa veku a individuálnych potrieb detí.

Aktivity využívajú zážitkové formy a metódy, ktoré poskytujú priestor nielen na rozvíjanie postojov v oblasti multikultúrnej výchovy, ale aj takých zručností ako je schopnosť spolupráce v skupinách či komunikačné zručnosti. Cieľom aktivít je rozširovať kompetencie detí tak, aby vnímali, že svet, v ktorom žijú, je rozmanitý.

Štruktúra aktivít vychádza z metódy E-U-R (Evokácia – Uvedomenie si významu – Reflexia), ktorú považujeme za didakticky vhodnú pri rozvíjaní kompetencií kritického myslenia.

V prvej časti hodiny, evokácii, žiakom a žiačkam pomôžeme spomenúť si na to, čo už o téme vedia. Stavajú tak základy. Tak ako dom bez základov, ani poznanie, ktoré si žiaci a žiačky nevedia spojiť s niečím, čo už poznajú, alebo čo im je blízke, dlho stáť nevydrží. Autori a autorky sa snažili, aby táto fáza prebiehala zážitkovo a interaktívne. Takto ľahšie vtiahnete žiakov do aktivity a získate si ich pre jej ďalší priebeh.

V druhej fáze, uvedomení, žiaci a žiačky získavajú a spracúvajú nové informácie. Tehličky poznania pribúdajú na základoch predchádzajúcich skúseností a vzniká tak hrubá stavba domu. Aktivity v príručke boli vytvorené tak, aby učiteľ/ka v tejto fáze pôsobil/a skôr ako facilitátor/ka – viac sa pýta a nedáva hotové odpovede, dáva viac priestoru žiakom a žiačkam, ktorých vedie k cieľu hodiny.

Cieľ hodiny nie je možné dosiahnuť bez reflexie. Je to jej posledná a najdôležitejšia fáza, napriek tomu býva veľmi často vynechávaná. Niekedy sa nestihne, inokedy ju učiteľ/ka vynechá. Reflexia je ale pre proces učenia kľúčová. Jej prostredníctvom zisťuje učiteľ/ka, či boli ciele hodiny naplnené a k akému poznaniu priviedla aktivita žiakov a žiačky.

V reflexii možno hodnotiť obsah (čo sa naučili), ale i formu hodiny (ako k tomu dospeli). Žiaci si uvedomujú, ako učenie (sa) počas hodiny zmenilo ich myslenie, názory či postoje.

V reflexii možno pracovať s viacerými technikami alebo modelmi, prípadne ich kombináciou:

Reakcia – ako žiaci a žiačky vnímajú priebeh hodiny, ako na nich zapôsobila, čo bolo pre nich nové.

Vysvetlenie – prečo sa aktivita odohrala takým spôsobom. Ako počas nej žiaci reagovali a prečo.

Zasadenie do kontextu – aký je širší kontext toho, čo sa žiaci naučili. Ako to súvisí s tým, čo už o téme vedia. Na čo im to v živote bude.

Aplikácia – čo s tým môžu urobiť. Čo môžu zmeniť.

Publikácia neobsahuje jednoznačné odpovede, mnohé aktivity nabádajú skôr pozorovať, aké majú deti predstavy o etnickej, sociálnej či rodovej rozmanitosti, sledovať, čím sú tieto predstavy formované a ako sa menia.

Veríme, že vám táto príručka pomôže k tomu, aby bola vaša škola ešte farebnejšia ako doteraz. Ďakujeme za dôveru a tešíme sa na spätnú väzbu.

Autorský tím Nadácie Milana Šimečku

Rozmanitá trieda - každý/á z nás je hviezda

1. – 4. ROČNÍK | ETICKÁ VÝCHOVA | 45 MINÚT

ANOTÁCIA

Aktivitu odporúčame zaradiť na úvod do prierezovej témy multi-kultúrna výchova. Citlivým spôsobom poukazuje na rozmanitosť žiakov a žiačok v triede. Je zameraná na posilňovanie ich identity, pozitívne hodnotenie samých seba aj iných detí v triede.

🕒 CIELE

- spoznať rozmanitosť detí v triede
- určiť, čo vystihuje identitu žiakov
- nachádzať spoločné a rozdielne vlastnosti a záľuby

📁 METÓDY A FORMY

- zážitková hra
- diskusia

🔑 POMÔCKY

hviezdy so siedmymi cípmi vystrihnuté z farebných papierov pre každého žiaka (v zjednodušenej verzii si môžu žiaci hviezdu len nakresliť, prípadne vystrihnúť priamo na hodine, v tom prípade budete potrebovať papiere, farbičky, nožnice) – vzor hviezdy (Príloha).

🕒 POSTUP

EVOKÁCIA – 10 minút

1. Sadnite si so žiakmi do kruhu na stoličky. Vysvetlite im pravidlá hry. Budete hovoriť niekoľko výrokov a tí žiaci, ktorých sa výrok týka, si musia vymeniť miesta.

Príklady výrokov:

Vymenia si miesta tí,...

... ktorí majú na sebe niečo modré;

... ktorí majú radi pizzu;

... ktorí boli niekedy mimo Slovenska;

... ktorí už niekedy cestovali vlakom;

... ktorí videli detské predstavenie v divadle;

... ktorí boli aspoň raz v kine;

... ktorí by chceli cestovať na iný kontinent;

... ktorí majú radi kvety.

Výroky môžete meniť a dopĺňať podľa potreby danej triedy a času, ktorý chcete venovať tejto aktivite. Odporúčame venovať sa jej maximálne 5 minút.

TIP:

Hru môžete hrať aj tak, že sa v strede kruhu budú striedať samotní žiaci. V takom prípade im vysvetlite pravidlá: kto bude v strede, povie nejaký výrok a tí, o ktorých to platí, si vymenia miesta na stoličkách. Kto si miesto nestihne vymeniť, ostáva v strede a hovorí výrok. V ďalšom kole sa snaží sadnúť si na stoličku, hoci výrok o ňom neplatí. Počet stoličiek je o jednu menej ako počet žiakov.

2. Na záver hry sa opýtajte žiakov, čo si všimli. Po krátkych vyjadreniach zhrňte to, že v triede máme veľa vecí spoločných, ale aj rozdielnych, lebo nie všetci si menili miesta po každom výroku.

UVEDOMENIE – 25 minút

3. Opýtajte sa žiakov, čo (slovo alebo slovné spojenie) im napadne pri slove **hviezda** a nechajte im krátky priestor na vyjadrenia. Dajte najavo, že každý z nás je jedinečný ako hviezda.
4. Rozdajte žiakom hviezdy so 7 cípmi vystrihnuté z farebného alebo čiernobieleho papiera (alebo ich vyzvite, aby si hviezdy nakreslili na papier). Povedzte im, že táto hviezda predstavuje ich osobnosť: to, čo majú radi, aké sú ich vlastností a podobne.
5. Úlohou žiakov je vpísať do každého cípu jednu charakteristiku. K dispozícii budú mať 10 minút.

Vo vyšších ročníkoch (4. ročník) môžete žiakov vyzvať, aby si vpisovali svoju charakteristiku, vlastnosti či záujmy.

Napríklad: som futbalista, mám rád kvety, som milý na ľudí a pod.

Žiakom môžete pomôcť tým, že im poviete zopár príkladov, dôležité je však zdôrazniť, že majú písať o sebe. Môžete ich naviesť otázkami:

- Aký šport vás baví?
- Ako trávite voľný čas?
- V ktorom predmete si veríte?

Pomôckou pre menších žiakov môže byť sedem vopred pripravených kategórií, ku ktorým vyberú charakteristiku, ktorá ich vystihuje.

Napríklad:

- moje obľúbené jedlo,
- ako najradšej trávim večer,
- kam najradšej chodím s mamou alebo otcom,
- moja obľúbená kniha,
- moja obľúbená hra,
- moja dobrá vlastnosť,
- môj obľúbený predmet.

Poznámka: Kategórie môžete ľubovoľne meniť a upravovať podľa potrieb konkrétnej triedy.

6. Keď žiaci vyplnia svoje hviezdy, opýtajte sa ich, čo vytvárajú hviezdy na oblohe. Môžete im pomôcť príkladmi ako Veľký, či Malý voz. Ak by na to neprišli, povedzte im, že hviezdy vytvárajú súhvezdia. Teraz budú súhvezdia vytvárať žiaci. Hľadajú medzi spolužiakmi tých, s ktorými majú niečo spoločné. Ak sa im to podarí, do každého cípu si napíšu meno (môže ich byť aj viac).

Cieľom nie je vyplniť čo najviac mien, niektoré charakteristiky môžu byť jedinečné len pre jedného žiaka. Na vzájomné porovnávanie a hľadanie spoločných znakov je potrebné vyhradiť si aspoň 10 minút.

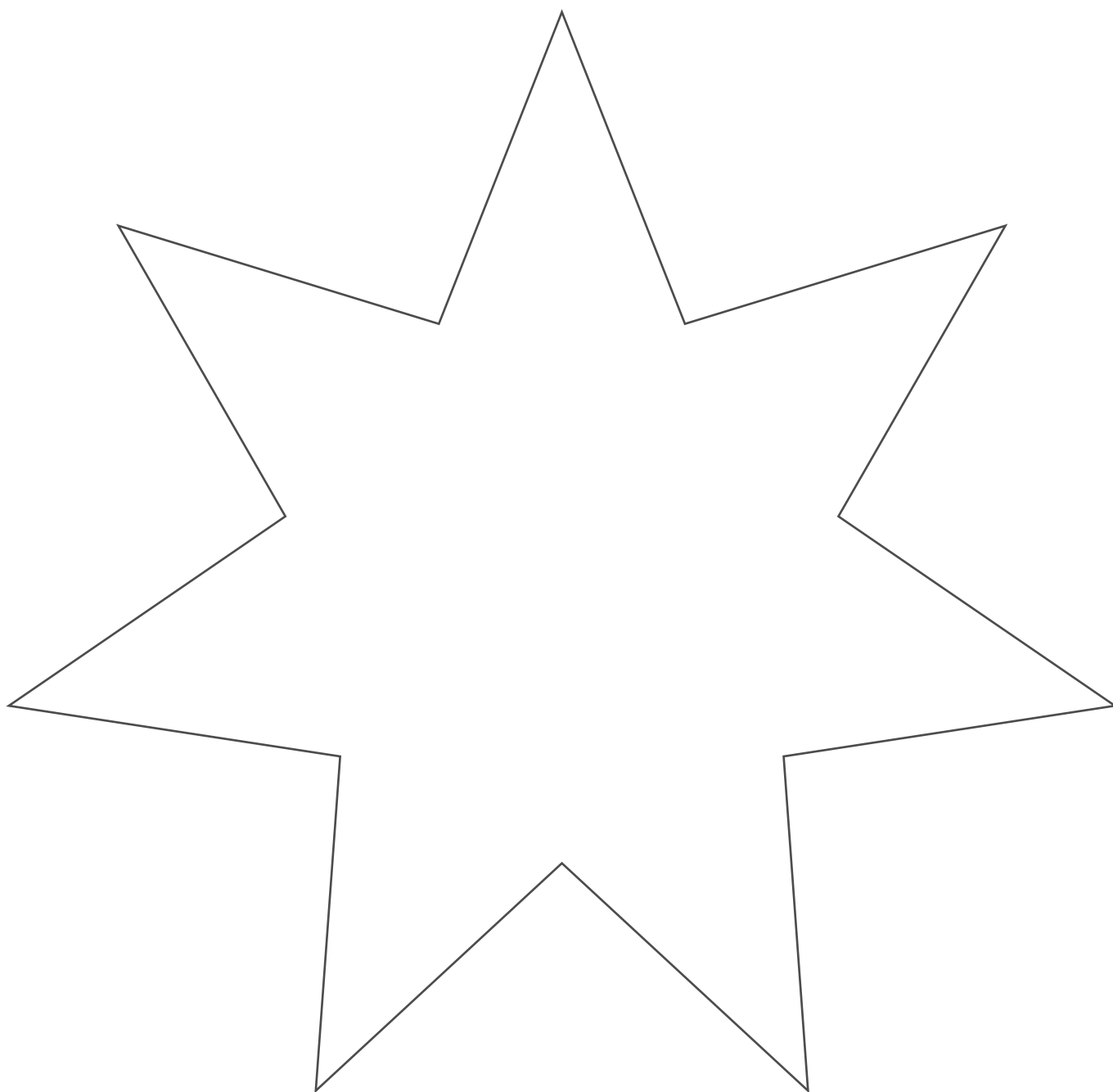
REFLEXIA – 10 minút

Po ukončení aktivity sa pýtajte žiakov:

- Čo nové ste sa dozvedeli o svojich spolužiakoch a spolužiačkach?
- Aké charakteristiky ste mali s niektorými spolužiakmi a spolužiačkami spoločné?
- Aké charakteristiky ste mali len vy a nikto iný?

Na záver žiakom vysvetlite zmysel aktivity, hovorte o rozmanitosti v triede, o tom, že niečo máme spoločné, v niečom sa odlišujeme a každý jeden je jedinečný, je ale dôležité rešpektovať rôzne záujmy a potreby iných spolužiakov a spolužiačok.

PRÍLOHA

1. – 4. ROČNÍK | VÝTVARNÁ VÝCHOVA, ETICKÁ VÝCHOVA | 45 MINÚT
4. ROČNÍK | SLOVENSKÝ JAZYK | 45 MINÚT

ANOTÁCIA

Aktivita vychádza z témy rodiny, ktorá je žiakom a žiačkam blízka. Ponúka pohľad na rozmanitosť rodín a detí žijúcich na Slovensku. Zároveň zapája žiakov do aktívneho riešenia situácií, v ktorých sa vyskytuje nespravodlivosť alebo diskriminácia.

🎯 CIELE

- rozlíšiť medzi vhodným a nevhodným správaním
- navrhnúť konkrétnu pomoc, riešenie
- kooperovať pri riešení problému

📖 METÓDY A FORMY

- diskusia, problémové učenie, rolové učenie, bábkové divadlo
- kooperácia, prezentácia

🛠️ POMÔCKY

kartičky s charakteristikami detí (Príloha), fotografie rozmanitých rodín (rôzne farby pleti, etnické skupiny, netradičné rodiny a pod.) – nie je nevyhnutné, pokiaľ zvolíte inú evokáciu, veľký kus papiera, kresliace pomôcky (farbičky...), špajle, nožnice, lepiaca páska.

🕒 POSTUP

EVOKÁCIA – 5 minút

1. Na začiatok hodiny prinesť obrázky rôznych rodín. So žiakmi diskutujte o tom, aké rodiny vídajú okolo seba. Či aj na Slovensku žijú rodiny pôvodom z iných krajín sveta. So žiakmi sa môžete rozprávať aj o ich vlastných rodinách. Môžete sa opýtať, či majú v rodine niekoho, kto sa narodil mimo Slovenska alebo či niekto z ich rodiny žije v zahraničí.

Poznámka: Je dôležité, aby ste brali ohľad na žiakov v triede a ich rodinné zázemie, téma rodiny môže byť pre niektoré deti citlivá. V tom prípade odporúčame len všeobecnú diskusiu o rozmanitosti rodín.

UVEDOMENIE – 25 minút

3. Opýtajte sa žiakov, či sa niekedy stretli s nespravodlivosťou. Môžete diskutovať o prípadoch, kedy sa nespravodlivosť týkala samotných žiakov (situácia

v škole, medzi kamarátmi, na krúžku, doma) alebo či niečo podobné zažili vo svojom okolí. V prípade potreby môžete žiakom sami povedať príklady. Rozprávajte sa so žiakmi 5 minút.

4. Žiakov rozdeľte do 5 skupín. Vysvetlite im, že každá skupina dostane jednu krátku charakteristiku detí a problém, ktorý musí riešiť. Úlohou skupiny bude výtvarne znázorniť situáciu (v prípade krátkosti času môžete tento krok vynechať). Následne sa deti v skupine zamyslia nad tým, ako by pomohli danej postave riešiť problém, ako by sa zachovali.

5. Rozdajte každej skupine jednu problémovú situáciu (Príloha). Na prácu budú mať 20 minút.

TIP:

V prípade, že máte k dispozícii viac času, navrhujeme, aby žiaci vytvorili pomocou fotografií, papiera a farbičiek postavy z krátkej charakteristiky a prostredia, v ktorom sa situácia odohráva. Tie môžu prilepiť na špajlu. Danú situáciu a navrhnuté riešenie môže potom každá skupina predstaviť formou bábkového divadla.

REFLEXIA – 10 minút

Po ukončení práce môžete vyzvať jednotlivé skupiny, aby predstavili „svoje“ rodiny. Pri každej sa zastavte a diskutujte o riešeniach pre danú situáciu. Na záver sa môžete žiakov pýtať:

- Čo vás zaujalo na dnešnej aktivite?
- Ako sa vám riešili jednotlivé problémy? Dokázali ste rodinám pomôcť?
- Čo ste zistili pri dnešnej aktivite?
- Prečo je podľa vás dôležité pomáhať iným ľuďom?
- Ako sa cítite, keď pomôže niekto vám?

PRÍLOHA

----- ✂ -----
Dievčatko Belinda sa narodila na Slovensku. Jej rodičia tu študujú na vysokej škole. Pochádzajú z Kene, africkej krajiny na rovníku. V škole sa Belinde niektorí žiaci vysmieávajú, že má inú farbu pleti. Ako by ste riešili danú situáciu, ak by bola vašou spolužiačkou?

----- ✂ -----
Chlapec Peter a jeho sestra Majka žijú s rodičmi v malom byte. Mama aj otec nedávno stratili prácu. Je pre nich náročné užiť rodinu. Chceli by svojim deťom dopriať školský výlet, nemôžu si to však dovoliť. Sú to vaši spolužiaci a chcete, aby na ten výlet išli. Ako by ste vyriešili situáciu?

----- ✂ -----
Hugo je chlapec, ktorý je skôr tichý a nemá rád veľký hluk. V škole sa mu niektorí chlapci posmieávajú, lebo nie je taký spoločenský ako iné deti. Čo by ste urobili, aby sa Hugo cítil v škole lepšie?

----- ✂ -----
Jae a jej rodičia prišli na Slovensko z Južnej Kórey. Rodičia si na Slovensku našli prácu a Jae nastúpila do vašej školy. Niektoré staršie žiačky jej občas berú veci, na chodbe ju hocikedy potknú. Smejú sa, keď sa snaží hovoriť po slovensky. Hoci sa snaží, ešte jej to veľmi dobre nejde. Ako by ste jej pomohli?

----- ✂ -----
Chlapec Ho sa narodil na Slovensku vietnamským rodičom. V škole sa mu však vysmieávajú, že je z Ázie a nosí pre nás netradičné oblečenie. Ste spolužiaci chlapca Ho. Ako by ste riešili situáciu?

2. ROČNÍK | PRVOUKA, VÝTVARNÁ VÝCHOVA | 45 MINÚT

4. ROČNÍK | SLOVENSKÝ JAZYK – (POMENOVANIE ŠTÁTOV) | 45 MINÚT

ANOTÁCIA

Aktivita predstavuje rozmanitosť vo svete prostredníctvom ovocia, s ktorým sa deti stretávajú každý deň. Práve predmety či potraviny dennej potreby sú vhodným symbolom na ukázanie prepojenosti našich životov s inými krajinami a kultúrami.

🕒 CIELE

- rozoznať rôzne druhy ovocia, či boli vypestované na Slovensku alebo v iných krajinách
- pochopiť, že aj typické slovenské plodiny sa pestujú v iných krajinách a dovážajú sa k nám
- vedieť, že rôzne rastliny potrebujú rôzne podmienky na život
- vnímať kultúrnu rozmanitosť v okolí

🗨️ METÓDY A FORMY

- diskusia
- kooperácia
- pri využití tipov rôzne metódy

📁 POMÔCKY

dva stoly (alebo spojené lavice v strede kruhu), rôzne druhy ovocia (jablko, hrozno, jahoda, broskyňa, pomaranč, kokos, liči, ananás, avokádo...) alebo ich obrázky, obrázky Slovenska a inej krajiny (Príloha č. 1 na str. 35), obrázky predavača zo Slovenska a predavača z inej krajiny (Príloha č. 2 na str. 37), informácie o pôvode ovocia (Príloha č. 3), kresliace potreby.

🕒 POSTUP

EVOKÁCIA – 10 minút

1. Sadnite si so žiakmi do kruhu a do jeho stredu položte kôš plný ovocia rôzneho druhu (alebo obrázky ovocia). Pýtajte sa, ktoré z neho majú žiaci radi. Rozprávajte sa o tom, aké jedlá sa z ktorého dajú pripraviť, kedy ktoré ovocie dozrieva, kde ho môžeme kúpiť a podobne.

UVEDOMENIE – 20 minút

2. Žiakom povedzte, že v koši je ovocie, ktoré je kúpené od predavačov na trhu. Navrhните triede, aby ste ovocie spolu roztriedili, pretože si už nepamätáte, z ktorej krajiny ovocie pochádza.

3. Na stôl položte obrázok Slovenska a na druhú stranu stola obrázok inej krajiny.

4. Vyzvite žiakov, aby jednotlivito chodili ku stolu, vybrali si jedno ovocie a položili ho k obrázku podľa toho, či si myslia, že bolo vypestované na Slovensku alebo pochádza z inej krajiny. V tejto fáze nezasahujte tým, že prezradíte správnu odpoveď. Avšak umožnite, aby žiaci medzi sebou diskutovali a pomáhali si. Nakoniec sa ich môžete opýtať, či by chceli ešte nejaké ovocie preložiť k inému obrázku. Ak áno, môžu vysvetliť aj dôvod.

5. Na stôl pridajte obrázky oboch predavačov. Diskutujte o tom, že na Slovensku žijú aj ľudia, ktorí k nám prišli z iných krajín. Pýtajte sa, kde podobných ľudí videli alebo či niekoho z inej krajiny poznajú.

6. Na konci tejto časti hodiny spolu môžete so žiakmi určovať pôvod ovocia. Môžete im napovedať a tým rozvíjať ich zemepisné zručnosti. Napr.: *Toto ovocie pochádza z krajiny, kde ľudia nosia veľké farebné klobúky, ... kde rastú vysoké palmy, ...ďaleko v Ázii,....* Názvy krajín a ovocí môžete zapisovať na tabuľu.

REFLEXIA – 15 minút

So žiakmi môžete diskutovať aj počas samotnej uvedomovacej fázy. Diskusiu si môžete nechať aj na záver, v takom prípade však odporúčame menej otázok, aby nebola záverečná reflexia príliš dlhá. Otázky na diskusiu:

- *Ako sa vám darilo triediť ovocie?*
- *Ktoré ovocie ste nevedeli priradiť a prečo?*
- *Ako sa do našich obchodov dostalo ovocie z cudzej krajiny?*
- *Čo si myslíte, aj naše ovocie sa dostáva do iných krajín? Prečo? Prípadne, prečo nie?*
- *Ktoré ovocie dnes ochutnáme? Prečo ste si vybrali práve toto ovocie?*
- *Prečo si chcel/chcela ochutnať práve toto ovocie?*
- *Čo si myslíte, žije predavač na obrázku na Slovensku?*
- *S akými ľuďmi z iných krajín ste sa stretli?*

TIPY PRE UČITEĽOV A UČITEĽKY:

Aktivitu môžete rôzne obmieňať a dopĺňať. Ponúkame zopár tipov.

1. ročník:

VYV – dokonponovať fotografiu ovocí, trhov, obchodov zo Slovenska alebo inej krajiny;

2. ročník:

VYV – kresliť ovocné zátišie, zachytiť tvar ovocia v jednoduchých líniách a farbách;

3. ročník:

VYV – kresliť obrázky na základe podnetov vôní a chutí ovocia;

SJL – vymyslieť reklamný text alebo krátku reklamu na podporu predaja domáceho či exotického ovocia;

4. ročník:

VYV – vytvoriť fantazijnú ovocnú mapu, dokreslovať do mapy sveta ovocie typické pre jednotlivé podnebné pásma.

PRÍLOHA 3

Liči

Zdroj: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f4/Litchi_chinensis_Luc_Viatour.jpg
Autor: Luc Viatour / www.Lucnix.be

Jeho domovom je južná Čína, no dnes sa úspešne pestuje aj v Afrike, v Ázii, na Floride.

Banán

Zdroj: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/44/Bananas_white_background_DS.jpg
Autor: Augustus Binu

Banán pochádza z juhovýchodnej Ázie. Arabskí kupci rozšírili banány po väčšine územia Afriky.

Kokosová palma

<https://www.flickr.com/photos/yimhafiz/4031507140>
Autor: Hafiz Issadeen

Kokosová palma rastie v prímorských regiónoch Ázie (Filipíny, India, Indonézia, Thajsko, Vietnam), strednej a Južnej Ameriky (Brazília, Kolumbia, Mexiko) a aj Afriky (Madagaskar).

Ananás

Zdroj: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ananas-May_2008-1.jpg
Autor: Alvesgaspar

Ananás pochádza pôvodne z Južnej Ameriky. Hlavnými producentmi sú Filipíny, Thajsko, Kostarika, Indonézia, Čile či Brazília. Do Európy ho doviezol moreplavec, ktorý sa volal Krištof Kolumbus.

Pomaranče

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c4/Orange-Fruit-Pieces.jpg>
Autor: Evan-Amos

Pomaranče pochádzajú pôvodne z Číny. Dnes je pomarančovník najrozšírenejším druhom ovocného stromu na svete. U nás sa nepestuje, lebo by neprežil tuhé mrazy.

Jablká

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/07/Honeycrisp-Apple.jpg>
Autor: Evan-Amos

Veľká časť jablák, ktoré sa u nás predávajú, je zo Slovenska, ale dovážajú sa tiež z Poľska, Talianska či Holandska. Pôvodca dnešných odrôd jablák pochádza z hornatých oblastí Strednej Ázie.

Jahody

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/29/Perfect-Strawberry.jpg>
Autor: Rlaferla

Jahody sú prvým ovocím sezóny v našich podmienkach. Tie, ktoré sa predávajú v našich obchodoch, často pochádzajú z Holandska alebo iných, vzdialených krajín.

Marhuľa

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/2a/Apricot_and_cross_section.jpg
Autor: Fir0002/Flagstaffotos

Marhuľa pôvodne pochádza pravdepodobne z Číny, odkiaľ sa dostala do celého sveta. Pestuje sa aj u nás, v teplých oblastiach Slovenska.

Hrozno

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/bb/Table_grapes_on_white.jpg
Autor: Fir0002/Flagstaffotos

Vinič pochádza z Malej Ázie a odtiaľ sa rozšíril do mierneho pásma všetkých kontinentov. Najväčšiu zásluhu na rozšírení a pestovaní viniča majú Rimania, ktorý ho vo veľkom začali pestovať aj na našom území, a to na svahoch Malých Karpát. V dnešnej dobe sa vinič pestuje najmä na celom južnom Slovensku. Často sa k nám dováža z Talianska, v zime dokonca z Južnej Afriky.

ANOTÁCIA

Aktivita pomocou ilustrácií a detských piesní žiakom a žiačkam predstavuje pestrý život v iných krajinách. Upriamuje pozornosť na to, čo máme, aj napriek kultúrnej odlišnosti, spoločné. Táto aktivita bola použitá už v príručke pre materské školy, pre potreby základných škôl sme ju upravili.

🕒 CIELE

- rozpoznať rozmanitosť ľudí a ich príbehov vo svete
- výtvarne zobraziť vlastné predstavy o rôznych deťoch a ich živote

📌 METÓDY A FORMY

- diskusia, aktívne počúvanie
- skupinová práca
- kreslenie, prezentácia pred skupinou

📁 POMÔCKY

- kartičky s ilustráciami detí z celého sveta (Príloha č. 1 na str. 39–41) – kartičky si vopred pripravte a rozstrihajte tak, aby ste mali 3 kusy z každého vybraného obrázku (ak máte napríklad v triede 21 detí, vyberte si 7 kartičiek v troch kópiách);
- charakteristiky detí na obrázkoch (Príloha č. 2); doplnujúce informácie pre učiteľov (Príloha č. 3);
- mapa sveta;
- notebook, reproduktory, projektor, pripravené krátke videá (uspávanky) z www.youtube.com – tie nájdete tak, že napíšete do vyhľadávača „Lullabies around the world“ (pripravte si ich vopred pred vyučovaním, pri púšťaní potrebujete pripojenie na internet, prípadne si videá stiahnite, napr. použitím stránky www.clipconverter.cc);
- výtvarné pomôcky (farbičky, voskové alebo vodové farby);
- predmety, potraviny alebo obrázky z krajín, ktoré vyberiete pri premietaní videí (nie je nevyhnutné).

🕒 POSTUP

EVOKÁCIA – 10 minút

- Sadnite si so žiakmi do kruhu. Opýtajte sa ich, či radi cestujú a či už boli niekedy v zahraničí. Diskutujte o tom, čo sa im tam páčilo, akých ľudí stretli, čo mali spoločné a čo rozdielne v porovnaní s ľuďmi, ktorí žijú na Slovensku.

- Ďalej sa pýtajte, aké príbehy a rozprávky si deti rady čítajú alebo pozerajú pred spaním. Diskutujte o tom, čo sa im na príbehoch páči, aké postavy v nich vystupujú a podobne. Diskusia načrtnutá v prvých dvoch bodoch by nemala trvať viac ako 10 minút.

TIP:

Deti môžete pár dní pred touto vyučovacou hodinou vyzvať, aby si na aktivitu priniesli svoje obľúbené detské knihy. Môžu si ich navzájom predstaviť a priblížiť ostatným postavy, ktoré v príbehoch vystupujú.

UVEDOMENIE – 25 minút

- Prezradte žiakom, že teraz ich prevediete okolo sveta a ukážete im uspávanky z rôznych krajín. Vyberte si 5 rôznych videí (na youtube.com ich nájdete oveľa viac, vyberte také, aby reprezentovali rôzne kontinenty a krajiny) a postupne ich prehrajte žiakom. Po každej ukážke sa ich pýtajte dve–tri otázky. Atmosféru môžete zvýrazniť aj tým, že prinesiete predmety, ktoré reprezentujú dané krajiny (napr. koreniny, potraviny, šatky a pod.). Ak chcete, aby žiaci hádali, z akej krajiny je ukážka, môžete ich prehrať tak, aby nevideli názov danej krajiny. Ukážkam sa venujte 10 minút.

Otázky pre žiakov:

- Aké pocity vo vás vyvolali ukážky? V čom sa líšia od uspávaniek, ktoré poznáte vy?
 - Čo sa odohráva v príbehoch uspávaniek? Aké spoločné a rozdielne veci v nich nájdete v porovnaní s uspávkami, ktoré poznáte?
 - Aké postavy v uspávkách vystupujú?
- Povedzte žiakom, že teraz spoznajú svojich rovesníkov z rôznych krajín sveta. Rozstrihané kartičky so zobra-

zenými deťmi (každé v troch kópiách podľa počtu žiakov, pozri pomôcky) otočte obrázkom dole a položte ich na stôl (prípadne na koberec). Vyzvite žiakov, aby si vybrali jednu kartičku a nikomu ju neukazovali.

5. Vyzvite žiakov, aby si vyfarbili ľubovoľne svoju postavičku. Budú mať na to 5 minút. Následne ich vyzvite, aby našli ďalších dvoch spolužiakov alebo spolužiačky, ktoré majú rovnakú postavičku ako oni. Vytvoria tak trojice a navzájom si porovnajú svoje obrázky.

Upozornite na fakt, že aj napriek tomu, že obrysy detí na obrázkoch boli rovnaké, predstavy každého dieťaťa o tom, čo majú oblečené, aké farby nosia, sú úplne iné. Je to ako vo svete alebo v triede, nikde neexistujú rovnakí ľudia.

6. Žiaci sú v trojčlenných skupinách. Povedzte im, aby vymysleli postavičke meno a pokúsili sa predstaviť, kde asi žije, ako môže vyzeráť jeho/jej dom, čo dieťa rado robí, ako sa asi hrá a pod. V prípade dostatku času môžu deti nakresliť jeho slovenského kamaráta alebo kamarátku, teda podobnú kresbu, ako na kartičke. Na prácu v skupinách budú mať žiaci 10 minút.
7. Po práci v skupinách čítajte jednotlivé charakteristiky z prílohy č. 2. Vyzvite skupiny, že ak spoznajú podľa charakteristiky „svoju“ postavičku, prihlásia sa a predstavia ju, podľa toho, ako si ju v skupine predstavili (meno, čo má rada a pod.).

8. Jednotlivé postavičky umiestnite po predstavení na mapu sveta. O krajinách môžete žiakom povedať zaujímavé informácie z prílohy č. 3 alebo si ich môžete pripraviť pred danou hodinou. Na túto časť si vyhradte 10 minút.

REFLEXIA – 5 minút

Po predstavení sa môžete zamerať na dve línie reflexie:

- A. V prípade, ak ste so žiakmi stihli nakresliť aj slovenského kamaráta alebo kamarátku, môžete sa zamerať na ukázanie rozmanitosti – ako rozdielne si každá skupina predstavuje „tradičné“ slovenské dieťa, ako rozdielne každý vyfarbil svoj obrázok. Môžete tak poukázať na rozmanitosť a zamerať sa aj na obrázky na kartičkách, že sú na nich zobrazené deti, ktoré žijú v daných krajinách, ale určite sa v nich nájdu aj deti, ktoré sa podobajú tým v triede.
- B. Pokiaľ ste zvolili jednoduchšiu formu aktivity, môžete so žiakmi diskutovať:
 - *Čo sa vám na hre páčilo?*
 - *Ktoré obrázky sa vám páčili najviac?*
 - *Chceli by ste sa kamarátiť s deťmi na obrázkoch?*
 - *V čom sú deti na obrázkoch iné a v čom podobné ako vy?*
 - *Čo ste sa naučili o danej krajine? (Môžete prechádzať jednotlivé obrázky a zopakovať si nové pojmy.)*
 - *Poznáte nejaké dieťa z cudzej krajiny?*

PRÍLOHA 2

POSTAVIČKY Z OBRÁZKOV (informácie pre deti)

1. Chlapec, ktorý má rád dobrodružstvo, a preto sníva o lete do vesmíru.
(*kozmonaut*)

2. Chlapec zo Strednej Ameriky, kde je horúco, a preto tam nosia na hlave sombrero. (*Mexičan*)

3. Dievčatko, ktoré žije na vidieku v juho-východnej Ázii a vie, ako sa pestuje ryža.
(*Vietnamka*)

4. Dievčatko, ktoré sa učí tanec flamenco pochádzajúci z juhu Európy, Španielska.
(*tanečnica flamenca*)

5. Dievčatko, ktoré žije v krajine, kde je veľa ľadu a v prírode môže vidieť soby.
(*Inuitka*)

6. Dievčatko z Kene, krajiny v Afrike. Rado sa učí a keď je doma, pomáha rodičom so súrodencami. (*Keňanka*)

7. Chlapec, ktorý má pre nás nezvyčajné chlapčenské oblečenie, sa v jeho krajine volá kilt. (*Škót*)

8. Chlapec, ktorý chodí večer nakupovať voňavé farebné koreniny na miestny trh, ktorý sa v jeho jazyku nazýva Suk.
(*Maročan*)

9. Dievčatko, ktoré nosí hidžáb, špeciálny kus oblečenia pre dievčatá a má rado džús z granátového jablka. (*Afganka*)

10. Chlapec žijúci v krajine, kde sa veľa športuje. Oblúbený je najmä basketbal.
(*Afroameričan*)

11. Dievčatko, ktoré žije v horách Južnej Ameriky a nosí pončo z lamej vlny.
(*Peruánka*)

12. Chlapec, ktorý sa na pláži rád hrá s bumerangom. (*Austrálčan*)

PRÍLOHA 3

POSTAVIČKY Z OBRÁZKOV

(doplňujúce informácie pre učiteľov a učiteľky)

Kozmonaut – poukázanie na zvedavosť a sny ako univerzálne fenomény.

Mexičan – Mexiko je krajina v Strednej Amerike, jedlá sú pikantné, v kuchyni sa používa veľa druhov kukurice maize a fazule frijoles. Ľudia sa, najmä v minulosti, chránili pred silným slnkom klobúkom zvaným sombrero nielen pri práci.

Vietnamské dievčatko – Vietnam je druhým najväčším exportérom ryže. Ryžové polia zaberajú väčšinu agrárnej časti tejto krajiny v juhovýchodnej Ázii.

Flamenco tanečnica – flamenco je temperamentný tanec, ktorý prenáša emócie južanských národov, vznikol v Španielsku.

Inuit je správne pomenovanie pre zľudovený pojem Eskimák, ktorý však má pejoratívny nádych a pre príslušníkov Inuitov je hanlivý. Inuiti žijú najmä v severných častiach Kanady a v Grónsku. Tradične sa venovali lovu zvierat.

Kenské dievčatko – Keňa je krajina vo východnej Afrike. Aj napriek mediálnym stereotypom navštevuje základnú školu okolo 90 % detí. Keňa je aj krajinou, v ktorej je mnoho inovácií v moderných technológiách, ako prvá na svete napríklad zaviedla mobilné bankovníctvo. Najmä pri afrických krajinách je potrebné vyhnúť sa zovšeobecňovaniu o chudobnom a hladujúcom kontinente.

Škótsky chlapec – hoci sa už kilt nenesí v každodennom živote, je to stále národný symbol a dedičstvo po Keltoch. Škóti si ho obliekajú pri špeciálnych sviatkoch.

Marocký chlapec – severná Afrika má dlhodobú tradíciu pouličných trhov, kde sa najčastejšie obchodovalo s koreninami. Na tieto trhy, ktoré sa v arabčine nazývajú suk, chodili aj európski obchodníci.

Afganské dievčatko – náboženská tradícia islamu vyžaduje zahalenie vlasov dievčat od istého veku. Hidžáb je šatka, ktorá sa používa vo väčšine moslimských krajín. Vo vidieckych oblastiach Afganistanu nosia ženy burky, ktoré zahalujú celé telo a pred očami je len mriežka. Tento odev súvisí s tradíciami, samotný islam ho nevyžaduje. Okrem toho je Afganistan bohatý na granátové jablká, ktoré sú vývozným artiklom tejto krajiny.

Afroamerický chlapec s basketbalovou loptou – basketbal vznikol v roku 1891 v USA. Považuje sa za národný šport a najznámejší basketbaloví hráči sú prevažne afroamerického pôvodu.

Peruánske dievčatko – vlna z lám sa používa na výrobu oblečenia najmä v horských oblastiach Ánd. Pončo je tradičný odev etnických skupín z Južnej Ameriky.

Austrálčan – bumerang pochádza od austrálskych aborigenov (pôvodných obyvateľov Austrálie), ktorí ho využívali na lov zveri. V súčasnosti sa používa pri hre.

POZNÁMKA:

Vybrali sme zámerne „stereotypizujúce“ obrázky. Cieľom je spoznať rozmanitosť sveta cez jednoduché a zapamätateľné javy a symboly. Opisy slúžia na jednoduchú orientáciu v jednotlivých krajinách. Pri aktivite je však potrebné zdôrazniť, že nie všetky deti v danej krajine vyzerajú rovnako. Takisto ako na Slovensku nie je každé dieťa rovnaké.

Lujzine Vianoce

3. – 4. ROČNÍK | ČÍTANIE A LITERÁRNA VÝCHOVA | 45 – 90 MINÚT

3. – 4. ROČNÍK | VÝTVARNÁ VÝCHOVA | 45 – 90 MINÚT

ANOTÁCIA

Vianoce sú sviatkom, počas ktorého sa ľudia k sebe správajú citlivejšie a snažia sa urobiť radosť jeden druhému. Lujzine Vianoce sú špeciálne tým, že sa rozhodla podeliť o radostné chvíle s ľuďmi, ktoré by ich inak trávili sami. V príbehu sa dotýkame témy ľudí bez domova, starších ľudí, ktorí žijú sami, či ľudí iného vierovyznania. Príbeh poskytuje niekoľko spôsobov využitia v triede. I keď je to vianočný príbeh, využiť ho môžete aj počas roka.

🕒 CIELE

- zvýšiť citlivosť k ľuďom, ktorí sú často prehladaní (ľudia bez domova, ľudia v seniorskom veku...)
- diskutovať o iných kultúrach a náboženstvách
- pomenovať hodnoty, ktoré sa viažu k Vianociam

📖 METÓDY A FORMY

- problémové učenie, rolová hra, ilustrácia;
- diskusia, skupinová spolupráca, prezentácia.

📁 POMÔCKY

fotky z vlastných osláv Vianoc, príbeh Lujzine Vianoce (Príloha č. 1), fotografie k príbehu (Príloha č. 2 na str. 43–49), nožnice, písacie potreby, papiere vo formáte A4, projektor a notebook (ak sa rozhodnete premietiť fotografie pri čítaní príbehu), výtvarné potreby (podľa zvoleného spôsobu práce s textom), fotografie z Vianoc od žiakov a žiačok.

Poznámka: Ak sa rozhodnete pre prácu v skupinách, je potrebný súbor fotografií pre každú skupinu.

🕒 POSTUP

EVOKÁCIA – 15 minút

1. Sadnite si do kruhu tak, aby žiaci vzájomne videli na fotografie ostatných detí, keď budú o nich rozprávať. Témou budú vianočné zvyky. Môžete sa rozprávať o tom, s kým ich trávia, čo sa im na Vianociach páči, aké jedlá mávajú na vianočnom stole a podobne. Môžete tiež poukázať na hodnoty, ktoré sú s Vianocami spojené – spoločné trávenie času s blízkymi, obdarovanie a podobne. Na záver môžete tiež spomenúť zvyk nechávať jedno miesto za stolom voľné.

UVEDOMENIE – čas podľa zvolenej aktivity

2. Prezradte žiakom, že na tejto hodine si prečítate príbeh malej Lujzy, ktorá sa na Vianoce veľmi tešila a chcela vymyslieť niečo špeciálne.

Ďalšiu prácu s príbehom ponechávame na vašom výbere a potrebách vašich žiakov. Navrhujeme tieto možnosti, v prípade potreby môžu žiaci pracovať v skupinách:

JEDNA VYUČOVACIA HODINA:

- Prečítajte si so žiakmi príbeh a premietajte obrázky cez projektor. Príbeh je rozdelený do jednotlivých obrazov tak, aby korešpondoval s radením fotografií. Po prečítaní príbehu môžete pokračovať otázkami z reflexie (20 minút).
- Čítajte príbeh a po vybraných scénach sa žiakov pýtajte doplňujúce otázky. Po prečítaní príbehu môžete pokračovať otázkami z reflexie (20 minút).

DVE VYUČOVACIE HODINY:

- Žiaci sa rozdelia do 3 – 5 skupín. Každé skupinke rozdajte obrázky bez textu a vyzvite ich, aby ich zoradili a vymysleli svoj vlastný príbeh (20 minút). Určite si poradie, ako budú žiaci svoje príbehy prezentovať. Pred koncom prvej hodiny pravdepodobne stihne prezentovať svoj príbeh jedna skupinka. Na druhej hodine svoje príbehy prednesú ostatné skupinky. Venujte sa spätnej väzbe ku každej prezentácii. Všimajte si, čo bolo podobné, čo bolo odlišné. Potom môžete prejsť k reflexii.
- Prečítajte si so žiakmi príbeh (20 minút). Scénky z príbehu môžu žiaci výtvarne spracovať. Ak použijú plastelínu, obrázky môžete nafotiť. Nechajte na

nich, či chcú pracovať v skupinke (odporúčame hlavne pokiaľ pôjde o 3D spracovanie) alebo samostatne. 10 posledných minút prvej hodiny môžete venovať vyberaniu konkrétnej scény, doplneniu informácií a príprave pomôcok. Na ďalšej vyučovacej hodine budú žiaci pracovať podľa toho, ako sa rozhodli predtým. Keď to budú mať hotové, svoje výtvary predstavia spolužiakom **(35 minút)**.

- Prečítajte si príbeh po 5. časť (O tom, ako sa v Lujzinej hlavičke zrodil plán) **(7 minút)**. Žiaci sa rozdelia do 3 – 5 skupín (3 minúty). Úlohou každej skupiny bude príbeh dotvoriť. Môžu si zvoliť, či príbeh prezrávajú, zahrajú alebo nakreslia. Na túto aktivitu odporúčame čas do konca hodiny **(20 minút)**. Po prestávke si určite poradie, ako budú svoje príbehy prezentovať. Po prezentovaní príbehov sa porozprávajte o ich tvorbe a vzájomne si dajte spätnú väzbu. Ak uznáte za vhodné, môžete príbeh dočítať a nájsť spoločné prvky so žiackymi nápismi. Na prezentovanie a následnú spätnú väzbu si vyhradte 30 minút.

TIP:

Prípravte si vopred doplňujúce informácie a pristavte sa pri niektorých postavách (moslimka, muž bez domova) a diskutujte o témach s nimi spojených.

Napr.: Stretal/la si niekedy niekoho, kto nemá domov? Čo si myslíš, čo sa stalo, že nemá domov? Vieš si predstaviť, ako žijú ľudia bez domova?

REFLEXIA – 10 minút

Po práci s príbehom diskutujte so žiakmi:

- Aké pocity vo vás zanechal príbeh? Čo sa vám páčilo/nepáčilo?
- Čo urobilo postavám v príbehu radosť?
- Aká bola malá Lujza? Aké mala vlastnosti?
- Ak by ste mali možnosť pozvať aj vy niekoho k vianočnému stolu, kto by to bol?
- S kým by ste najradšej trávili Vianoce vy?

PRÍLOHA 1

LUJZINE VIANOCE

Text je oddelený číslicami, ktoré odkazujú na fotografie k príbehu v prílohe č. 2 (16 obrázkov).

Dva dni pred Vianocami

1 „Pozajtra sú Vianoce! Hurá!“ malá Lujza sa už veľmi teší. Darčekom pre rodičov má zabalené už od novembra. Nevie sa dočkať, kedy im ich dá. Okrem rodičov by chcela prekvapiť aj niekoho iného... Rozmýšľa: „Hm, čo takto pani Kováčová?“ – ich starú susedku. „Ocko, ocko, čo keby sme pani Kováčovej vyzdobili dom vianočnými svetlami? Vždy ako jediná na celej ulici nemá žiadne vianočné ozdoby, možno by ju to potešilo,“ prišla rozradostená Lujza s novým nápadom za svojim večne zaneprázdneným oteckom. „Možno len nemá rada vianočné svetlá. Nechaj to tak, Lujza, aj tak nemám čas,“ chcel odbiť Lujzu ocko. Lujza sa však nedala a vymyslela ešte jeden nápad: „Čo keby som prekvapila spolužiakov? Každému by som kúpila balíček arašidov alebo nejakú malú hračku, ktorá by im spravila radosť.“ Ockovi sa ani tento nápad nepozdával: „Ak by si nakúpila darčekom pre všetky deti v triede, bolo by to príliš drahé. Nevymýšľaj už radšej nič.“

2 „Mami, mami, ty mi určite poradíš. Chcela by som pripraviť vianočné prekvapenie pre kamarátov zo skautského oddielu, ale nič mi nenapadá. Poradiš mi?“ dobehla vianočne naladená Lujza za mamou. „Veľmi rada by som ti pomohla, Lujzinka, ale mám ešte veľa práce, toto musím dokončiť ešte dnes a poslať to šéfovi a potom ešte musím objednať posledné darčekom,“ vyratúvala mama zoznam svojich povinností. „Mami, a čo keby sme zanesli jedlo psíkom do útulku?“ vymýšľala ďalej Lujza. No mame sa nepáčil ani tento nápad: „Vieš čo, Lujza, naozaj na takéto veci nemám čas. Rob si, čo chceš, len mi daj pokoj, prosím.“

Deň pred Vianocami

3 Posledný deň pred vianočnými prázdninami Lujza kráčala do školy a stále pri tom húpala nad nejakým vianočným prekvapením. Mama jej predsa včera jasne povedala, že si môže robiť, čo chce. Takže stačí len niečo vymyslieť. Veď do Vianoc chýba už iba deň a ešte ani nenasnežilo. Chcelo by to niečo pre ozajstnú vianočnú atmosféru.

4 Posledný školský deň sa toho zvyčajne už veľa nedeje. Žiadne písomky či skúšanie, alebo zložité nové učivo. Dnes sa však predsa len stalo v škole ešte niečo zaujímavé. Na hodinu vlastivedy prišla namiesto pána učiteľa Rovníka stážistka Doris, ktorá na škole učí staršie deti angličtinu. Doris je z Nigérie a Lujzinej triede dnes rozprávala o zvykoch a tradíciách v jej krajine. Tiež im povedala, že jej rodina Vianoce neoslavuje, pretože sú moslimovia. Rozprávala im o sviatku obetovania a o sviatku konca ramadánu, čo sú veľké moslimské sviatky.

5 Po ceste domov Lujza rozmýšľala nad všetkým novým, čo dnes Doris porozprávala a tiež nad tým, že musí byť veľmi smutné neoslavovať Vianoce. Vtom sa jej prihovril Roland, predavač pouličného časopisu. Časopis si nekúpila, keďže posledné vreckové minula na granule pre svojho psíka Félixu. Ale dala sa s predavačom do reči. Tiež sa ho pýtala na Vianoce a ostala veľmi smutná, keď zistila, že ich nemá s kým tráviť. A tak sa v Lujzinej malej hlavičke začal rodiť veľký plán. Hneď to všetko aj milému Rolandovi rozpovedala.

Hurá, Vianoce

6 Ráno sa Lujza celá nedočkavá zobudila už za svitania a hneď bežala k oknu pozrieť sa von. Neverila vlastným očiam. V noci naozaj nasnežilo. „Paráda, toto budú skvelé Vianoce!“ veselo zvolala. Ešte aby jej vyšiel tajný vianočný plán. Musí sa poponáhľať, ak sa chce stihnúť zahrať s Félixom, aj s rodičmi ozdobiť vianočný stromček a poobede byť na dohodnutom mieste.

7 Pri ozdobovaní vianočného stromčeka už z rodičov bolo cítiť vianočnú náladu. Konečne sa nikam neponáhľali, pospevovali si koledy a usmievali sa na Lujzu. Tá, naopak, bola akási nepokojná. Stále sa bála, či všetko vyjde tak, ako to naplánovala. Do vianočnej večere už zostáva len pár hodín.

8 Večer si všetci traja spolu sadli k štedrovečernému stolu. Ocko práve išiel predniesť prípitok, keď ktosi zazvonil pri dverách. Prekvapený otec sa spýtal mamy, či vie, že by niekoho čakali. Ani mama netušila, kto by to mohol byť. Len Lujza sa potmehúdsy usmievala, no to si rodičia nevšimli.

9 Ocko teda išiel k dverám presvedčiť sa, kto k nim mohol zavítať v tento sviatočný deň. Otvoril dvere a v nich zbadal človeka bez domova. Bolo to jasné na prvý pohľad – mal oblečený otrhaný sveter a špinavé nohavice, ani len bundu nemal. Ak by ho ocko stretol na ulici, pomyslel by si niečo ako: „Ach, títo ľudia, môžu si za to sami, že skončili na ulici a teraz tu otravujú slušných ľudí.“ Muž podal ockovi ruku: „Dobrý deň, som Roland Smolko, Lujza ma k vám pozvala dnes na večeru, priniesol som aj malý darček – knižky, ktoré predávam. Knižky predsa vždy potešia dušu, tak som si myslel, že aj vám urobia radosť.“ Otec len ostal stáť neschopný slova. No keďže sú Vianoce a keďže pán Smolko je Lujzin hosť, nenechá ho predsa stáť pred dverami. „Podťe ďalej,“ pozval ho ocko.

10 Keď prišli k stolu, mama spýtavo dvihla obočie na ocka a ten sa zase spýtavo pozrel na Lujzu. Tá sa len srdečne usmievala: „Dobrý deň pán Smolko, som rada, že ste to stihli. Mami, oci, toto je môj kamarát, dnes mi pomáhal s veľkým vianočným prekvapením.“ Rodičia sa ešte ani nestihli spýtať s akým prekvapením jej nový kamarát pomáhal, keď znova zazvonil zvonček. „Kolkých ľudí si ešte pozvala?“ spýtala sa mama Lujzy. „Len tolkých, aby ani jedno miesto pri tomto stole nemuselo ostať prázdne,“ znela Lujzina veselá odpoveď.

11 Mama išla k dverám a aké veľké bolo jej prekvapenie, keď v nich zbadala dievča s tmavou pleťou. Na prvý pohľad cudzinka, mama sa jej teda pozdravila po anglicky: „Good evening.“ Druhé prekvapenie mamu čakalo, keď jej cudzinka odpovedala v slovenčine: „Dobrý deň, som Doris, prišla som za Lujzou. Tu som vám priniesla malý darček, ručne vyšívaný obrus z Nigérie.“ Doris sa už totiž za ten rok, čo tu žije, naučila celkom obstojne po slovensky.

12 Doris a Roland sa pozdravili ako starí známi. Rodičia si zase len vymenili nechápavé pohľady, a Lujza sa veselo usmievala. „Už chýba len jeden hosť,“ pomyslela si spokojne, keď vtom ktosi zazvonil. Ocko už ani nebol prekvapený a rovno išiel k dverám.

13 „Á, dobrý deň pani Kováčová. Predpokladám, že vás pozvala Lujza, podťe ďalej,“ pozýval ocko dovnútra ich starú susedku, ktorá nikdy nemala na Vianoce vyzdobený dom. „Ďakujem, nech sa páči, priniesla som napečené koláče,“ podávala ockovi plný košíček. „Ach, aké to tu máte krásne“, rozplývala sa pani Kováčová a pokračovala, „aj mne by sa páčilo, mať na Vianoce vyzdobený dom, ale sama už nevládzem.“ Ocko sa pri týchto slovách až zahanbil, ako predvčerom odbil Lujzu, no hneď zlé myšlienky zahnal a tlačil vozík s pani Kováčovou k stolu.

14 Ani jedno miesto neostalo pri stole prázdne, keď pri ňom sedeli takto šiesti. A hoci otec s mamou boli najprv zo zvláštnej návštevy v pomykove, počas večere zistili, že majú mnoho spoločných záujmov a tém. Otec a pán Smolko viedli družnú debatu o podnikaní, ukázalo sa, že aj nový známy bol kedysi podnikateľ tak, ako Lujzin ocko. A obidvaja sa hneď na začiatku podnikania dostali do finančných problémov. Lujzinmu ockovi však pomohol strýko, pánovi Smolkovi nemal kto, a tak prišiel o všetko. Mama s Lujzou a pani Kováčovou zase dychtivo počúvali Doris a jej príbehy z ciest po Juhoafrickej republike, Novom Zélande a Škandinávii. Aj mama si zaspomínala na časy počas školy, keď precestovala niekoľko krajín Južnej Ameriky. Bol to veľmi príjemný večer.

15 Po večeri sa rozdávali darčeky a Lujza spravila radosť nielen svojmu ockovi vlastnoručne vystrihnutou pohľadnicou a mame náhrdelníkom, ktorý navliekla zo svojich korálikov, ale aj novým kamarátom. Pánovi Smolkovi dala svoj žltý dáždňik, jemu sa pri predávaní na ulici bude viac hodiť. Doris dala knižku starých slovenských rozprávok. A darček pre pani Kováčovú ich čakal vonku. „Podťe za mnou,“ vyhlásila nedočkavo Lujza.

16 Lujza celú skupinku zaviedla pred dom pani Kováčovej. Tá skoro spadla z vozíka od prekvapenia. Jej domček bol vyzdobený najkrajšie z celej ulice. „Ale ako ste to spravili?“ divila sa. Lujza jej hneď vysvetlila, že jej s výzdobou pomohli Roland a Doris, kým pani Kováčová bola v kostole. Starenka sa usmievala od ucha k uchu pri pohľade na tolčú krásu. A ešte šťastnejšia bola malá Lujza. „Vyšlo to. Podarilo sa mi pripraviť pekné Vianoce nielen pre pani Kováčovú, ale aj nových kamarátov Doris a Rolanda, a nakoniec aj pre mojich rodičov,“ pomyslela sa.

Na úteku

1. – 4. ROČNÍK | SLOVENSKÝ JAZYK, ETICKÁ VÝCHOVA | 60 – 80 MINÚT

ANOTÁCIA

Táto aktivita sa venuje téme utečencov. Vzhľadom k tomu, že to je pre daný vek náročná téma, vybrali sme jednoduchý príbeh malého dievčatka zo Sýrie. Cieľom aktivity je práca s ľudskými emóciami a rozvíjanie schopnosti vcítiť sa do ťažkého príbehu rovesníčky z inej krajiny. Súčasťou aktivity sú ilustrácie, ktoré sa dajú využiť aj pri iných činnostiach, ktoré sa zameriavajú na rôzne emocionálne rozpoloženia.

🕒 CIELE

- pomenovať pre seba dôležité veci v živote
- rozpoznávať rôzne ľudské emócie, ktoré sú vyvolané rôznymi situáciami
- vcítiť sa do pocitov dievčatka a jej rodiny, ktorí stratili domov
- diskutovať o dôležitosti domova

🗨️ METÓDY A FORMY

- diskusia, kooperácia, prezentácia
- samostatná práca, skupinová práca

📁 POMÔCKY

- papiere vo formáte A4 s nakresleným obrysom kufra (alebo môžete deťom rozdať prázdne papiere a obrys si nakreslia);
- malé lepiace papieriky (6 kusov pre každého žiaka alebo skupinu žiakov v prípade väčšieho počtu žiakov);
- príbeh o dievčatku Halima s pomocnými otázkami (Príloha č. 1);
- okopírované a nastrihané obrázky Halimy pre každú skupinu (Príloha č. 2 na str. 51–55);
- písacie potreby; kresliace pomôcky (farbičky, vodové farby a pod.).

🕒 POSTUP

EVOKÁCIA – 25 minút

1. Sadnite si so žiakmi do kruhu. Opýtajte sa ich, čo sa im páči na ich domovoch. Môžete spolu diskutovať o konkrétnych predmetoch, ale aj o pocitoch pohody a bezpečnosti, ktoré domov vytvárajú. Diskusii venujte 6 minút.

Poznámka: Je dôležité, aby ste poznali rodinné zázemie žiakov, s ktorými budete realizovať aktivitu. Niektorí môžu mať domov spojený s nepríjemnými zážitkami. V takom prípade navrhujeme tento krok vynechať.

2. Povedzte žiakom, nech si predstavia, že sa budú musieť vybrať do neznámej krajiny. Nevedia, ako dlho v nej budú. Musia sa rozhodnúť, ktorých 6 vecí (môžu to byť aj osoby alebo zvieratá) by si so sebou zobrali. Musia myslieť na to, čo skutočne potrebujú, bez čoho sa v ďalekej krajine nezaobídu. K tejto časti rozdajte každému žiakovi „kufřík“ (papier formátu A4 s nakresleným obrysom kufra) a 6 lístočkov na nalepovanie. Žiaci budú mať na napísanie 6 dôležitých vecí 7 minút.

Alternatíva: Žiakov vo vyšších ročníkoch môžete rozdeliť do skupín a vyzvať ich, aby sa spoločne zhodli na dôležitých veciach, ktoré si so sebou vezmú.

3. Po individuálnej alebo skupinovej práci diskutujte so žiakmi o ich prioritách: *Čo by si so sebou vzali? Čoho by sa museli vzdať? Čo by v neznámej krajine najviac potrebovali? Čo by im z domova najviac chýbalo?*

Na diskusiu si vyhradte 12 minút.

UVEDOMENIE – 30 minút

(+ 20 minút, ak zvolíte alternatívu s kreslením)

4. Žiakov rozdeľte do menších skupín. Vopred pripravené a rozstrihané kópie postavičiek Halimy a kvetu v rôznych emóciách rozdajte do každej skupiny. Povedzte žiakom, že teraz im predstavíte dievčatko Halimu. Narodila sa v ďalekej krajine a osud ju priviedol až na Slovensko. Na každej kartičke môžu vidieť dievčatko v inej emócií. S najmenšími žiakmi môžete jednotlivé emócie vopred priradiť (nájdete ich na zadnej strane kartičiek).

5. S príbehom a postavičkami Halimy, ktoré zobrazujú rozličné emócie, môžete pracovať rôznymi spôsobmi:

- Čítajte jednotlivé scény príbehu a pri každej sa zastavte a vyzvite skupiny, aby vybrali postavičku Halimu, ktorá vyjadruje emóciu, ktorú v danej scéne práve prežíva. Pomocou otázok, ktoré nájdete v príbehu diskutujte so žiakmi.
- Prečítajte naraz celý príbeh a pýtajte sa vybrané otázky. Spolu so skupinami si prechádzajte jednotlivé udalosti v živote Halimy a priradte k nim zodpovedajúce obrázky, vyjadrujúce rôzne emócie.
- Starším žiakom môžete príbeh nastrihať na 7 samostatných častí. Vyzvite ich, aby ho chronologicky zoradili a samostatne v skupinách vybrali vhodné obrázky, ktoré vystihujú emócie, ktoré Halima prežíva v príbehu.
- Starší žiaci tiež môžu príbeh nakresliť. Môžete ich rozdeliť do siedmich skupín a každá nakreslí dva-tri obrázky, ktoré vystihujú danú situáciu. Z vytvorených obrázkov môžete zostaviť komiks a doplniť ho dialógmi. V prípade voľby tejto alternatívy potrebujete k aktivite ďalších 20 minút.

6. Na záver môžu žiaci v skupine navrhnúť, ako by mohli konkrétne pomôcť Halime, keby skutočne prišla do ich triedy. Navzájom si svoje nápady predstavia.

TIP:

S aktivitou sa dá pracovať rôznymi spôsobmi, cieľom by však malo byť rozpoznanie emócií, ktoré Halima prežíva. Preto je dôležité, aby ste mali jednotlivé obrázky vytlačené v dostatočnom množstve, ktoré umožňuje skupinovú alebo individuálnu prácu. Jednotlivé scény zo života Halimy predstavujú širokú paletu emócií, po každej scéne preto uvádzame pomocné otázky a emócie, ku ktorým môžete žiakov priviesť.

REFLEXIA – 10 minút

7. Vzhľadom k tomu, že počas celej aktivity reflektujú žiaci príbeh Halimy, na záver môžete krátko zhrnúť príbeh a opýtať sa niekoľko záverečných otázok.

- Čo sa vám páčilo na príbehu Halimy?
- Čo bolo pre Halimu v jej príbehu najťažšie?
- V ktorých momentoch prežívala Halima pocity radosti?
- Ako by ste sa cítili, keby ste prežili podobný príbeh?

PRÍLOHA 1

PRÍBEH O DIEVČATKU HALIME

Jednotlivé kapitoly príbehu nájdete v rámčekoch. Titulky zhrňujú obsah danej scény. Za každou časťou príbehu nájdete pomocné otázky pre žiakov. Za titulkom uvádzame emócie, ktoré môžu žiaci asociovať s obrázkami Halimy z prílohy č. 3. (str. 51–55)

1 Dievčatko sa hrá v jej obľúbenom parku s kamarátmi, je spokojné a šťastné

radosť/priateľstvo/pohoda

Halima má 9 rokov a chodí do tretej triedy v meste Duma v Sýrii. Má čierne dlhé vlasy, veľké veselé oči a zo všetkého najradšej hrá guľôčky v parku vedľa školy. Tam chodíeva s ďalšími kamarátmi a kamarátkami každý deň, len čo zazvoní koniec vyučovania. Hrávajú guľôčky až do zotmenia, kým po nich prídu rodičia. Ihriskom je pre nich celý park, prepletá sa pomedzi veľké platany, popod lavičky, cez záhony kvetov – a niekedy aj pod nohami starších pánov, ktorí hrajú nekonečné šachové partie. Parkom sa rozlieha veselý detský smiech.

Pomocné otázky/Tipy na diskusiu:

- *Kto je Halima? Ako vyzerá jej život? Čo má rada?*
- *Čo cíti Halima, keď môže byť s kamarátmi a kamarátkami?*
- *Aký obrázok najlepšie zobrazuje pocity Halimy?*
- *Kedy zažívate radosť vy?*
- *Čo pre vás znamenajú kamaráti?*

2

V krajine vypukla vojna. Kvôli bezpečnosti má Halima zakázané chodiť hrať sa na oblúbené ihrisko. Pri prechádzke mestom dievčatko uvidí zničené ihrisko.

smútok/strach

Je nedeľa a Halima sedí po obede v obývačke. Z dialky počuť pochodovanie vojakov. Rodičia hovoria o tom, že park už nie je bezpečné miesto na hranie. Odteraz sa tam už nebude môcť po škole stretávať s kamarátmi. Halima tomu nerozumie. Prečo odrazu nemôže chodiť do oblúbeného parku? Kde bude teraz hrať guľôčky?

Od toho rozhovoru sa veľa zmenilo. Halima už nemôže chodiť von sama bez rodičov alebo iných dospelých. Jedného dňa po ňu prišiel do školy otecko. Požiadala ho, aby išli cestou, ktorá vedie popri jej oblúbenom parku. Keď zabočili do ulice, v ktorej sa park nachádzal, ostali obidvaja ohromene stáť. Uprostred parku je veľká diera, okolo nej vyvrátené a spálené stromy, lavičky i záhony, všetko bolo zničené. Halima preľaknuto vykrikla. Otecko sa ju celou cestou domov snažil utíšiť, ale ona si v duchu hovorila, že oddnes už nebude také veselé dievča ako predtým. Myslela na ihrisko a na všetkých kamarátov a veľmi dúfala, že sa nikomu nič nestalo.

Pomocné otázky/Tipy na diskusiu:

- Čo sa stalo v živote Halimy? Ako sa teraz cíti?
- Aký obrázok najlepšie zobrazuje pocity Halimy?
- Čo by ju rozveselilo?
- Kedy ste zažili strach alebo smútok?

3

Zmena života, rodina uteká z domu i krajiny a hľadá si nový domov.

únava/smútok

O niekoľko dní sa situácia v meste ešte zhoršila. Halima cez okno videla, ako bomba zničila susedný dom. S rodičmi a susedmi sa museli ukryť do kamennej pivnice. Menšie deti boli vystrašené. Halima neplakala, aj keď sa bála ešte viac ako predtým, keď videla oblúbený park zničený. Mamka a otecko si ju pritisli k sebe.

Keď vonku niekoľko hodín nebolo počuť bomby, vyšli s rodičmi z pivnice hore do domu. Halima bola rada, že je všetko na svojom mieste. Mamka s oteckom začali rýchlo baliť veci do kufrov. Halime povedali, že musia hneď odísť, lebo doma nie sú v bezpečí. Otecko jej zavesil vrečko s guľôčkami na motúz a prevliekol jej ho okolo krku. Keď odchádzali, veľakrát sa ešte s rodičmi obzerali za domom a mysleli na všetko, čo tam nechali.

Cestujú v taxíku, nákladnom aute a nakoniec aj loďou. Rodičia sú smutní, takmer nič nehovoria. Halime na ceste už veľmi chýba domov a vlastná posteľ. Každú noc spia inde, v opustenej továrni, v stane, pod stromom či vo vlaku. Niekedy musia dlhé hodiny kráčať peši. Sú z toho veľmi unavení.

Pomocné otázky/Tipy na diskusiu:

- Prečo opustila Halima s rodičmi svoju krajinu?
- Čo jej podľa vás bude najviac chýbať?
- Ako sa cítila po dlhom putovaní?
- Aký obrázok najlepšie zobrazuje pocity Halimy?
- Kedy ste sa vy cítili unavení?

4

Príchod do novej krajiny, pocit bezpečia.

bezpečie

Po dvoch týždňoch prišli do neznámeho mesta v cudzej krajine. Otecko povedal, že tu požiadajú o azyl. Halima síce nevie, čo to slovo presne znamená, ale pochopí, že toto mesto bude ich novým domovom. Nie je z toho veľmi nadšená, pretože sa tam nič nepodobá jej rodnému mestu. Všetko je akési zvláštne. Budovy, aj ulice a zdá sa jej, že aj ľudia. Sú inak oblečení a Halima má pocit, že sa na nich zvláštne pozerajú. Možno preto, že majú veľa tašiek a sú neupravení.

Onedlho si v meste našli malý útulný byt a otecko začal pracovať v reštaurácii ako kuchár. Napriek tomu, že je pre nich všetko nové, tešia sa aspoň z toho, že sa už nemusia báť, že ich dom zničia vojaci.

Pomocné otázky/Tipy na diskusiu:

- *Ako sa cítila Halima po príchode do novej krajiny? Čo bolo pre ňu nové?*
- *Aký je to pocit, keď sa nemusíte báť ohrozenia?*
- *Aký obrázok najlepšie zobrazuje pocity Halimy?*

5

Halima prichádza do novej školy, je neistá a neverí, že si nájde nových kamarátov, cíti sa osamelo.

hanblivosť/samota

Prvé týždne v novej krajine boli ťažké, ale ozajstnou skúškou bol pre Halimu prvý deň v novej škole. Halima sa síce tešila, že konečne spozná nových kamarátov, ale keď vchádzala do triedy, cítila sa veľmi neisto a sadla si do poslednej lavice. Nerozumela ani deťom, ani pani učiteľke. Na začiatku hodiny deti spievali pesničku a ona ako jediná mlčala, lebo nepoznala jej slová. Cítila sa vtedy veľmi zahanbene a osamelo a musela sa ovládať, aby sa nerozplakala.

Ešte viac si uvedomuje, ako veľmi jej chýbajú kamaráti, škola v jej domovine a hranie guľôčok v parku. Všetko toto je preč. Halima sedí cez prestávku sama v lavici a smutne sa pozerá na ostatných, ako pobejú po triede a hrajú sa.

Pomocné otázky/Tipy na diskusiu:

- *Aké boli prvé pocity Halimy v novej škole?*
- *V akých situáciách sa cítite neisto alebo sa hanbíte?*
- *Ako sa cítila Halima, keď spomínala na svojich kamarátov doma?*
- *Kedy sa vy cítite osamelo?*
- *Ako by ste v tejto chvíli Halime pomohli?*
- *Aká postavička zobrazuje pocity Halimy?*

6 Halima prichádza po škole domov, rodičia sa ju snažia povzbudiť, cíti dôveru. Aj od učiteliek.

dôvera

Keď sa rodičia Halimy pýtajú na školu, smutne im hovorí, že si tu nikdy nenájde kamarátov, akých mala doma. Nepozná ani hry, ktoré sa deti hrajú v škole. Otecko vytiahne zo zásuvky vrecúško s guľôčkami a povie Halime, aby ho priniesla na druhý deň do školy.

Počas veľkej prestávky začne Halima na dvore stavať ihrisko pre hru s guľôčkami. Deti sa na ňu pozerajú trochu začudovane, nerozumejú, prečo robí diery do zeme. Pani učiteľky sa usmievajú, pohľadom ju povzbudzujú, veria, že si čoskoro nájde nových kamarátov. Halima sa s učiteľkami začne zblížovať, je pre ňu dôležité, že cíti ich dôveru.

Pomocné otázky/Tipy na diskusiu:

- Čo dodáva Halime v novej situácii odvahu? Kto ju povzbudil?
- Komu vo svojom živote dôverujete vy? Kto vás povzbudzuje, keď sa vám nedarí?
- Vyberte postavičku, ktorá zobrazuje dôveru.

7 Na ďalší deň v škole pripravili pani učiteľky a deti pre Halimu prekvapenie, Halima sa cíti opäť spokojná a prijatá.

pohoda/radosť

Keď na druhý deň prišla Halima do školy, čakalo ju veľké prekvapenie. Deti z jej triedy ju cez prestávku zavolajú von na dvor. Všetky ukrývajú v dlaniach malé guľôčky. Halima neverí vlastným očiam. Niektoré deti začnú guľky jednu po druhej z výšky hádzať do jamiek. Halima sa začne smiať, veď takto sa guľôčky nehrajú! Spolužiakom a spolužiačkam ukáže, ako na to – treba prstom kotúľať guľky po zemi a mieriť do jamky. Deti sa smejú tiež. Nie je to vôbec taká jednoduchá hra, ako sa zo začiatku zdalo. Od tohto dňa má Halima v triede kamarátov a kamarátky. A trieda má Halimu, ktorá ich môže naučiť doteraz nepoznané hry. Zatiaľ sa so spolužiakmi dorozumieva rukami-nohami, ale keď sa naučí hovoriť po slovensky, porozpráva im aj o obľúbenom parku a svojom živote v Sýrii. Halima sa opäť cíti spokojne a šťastne.

Pomocné otázky/Tipy na diskusiu:

- Čo pomohlo Halime nájsť si nových kamarátov?
- Čo urobili spolužiaci pre Halimu?
- Aký obrázok najlepšie zobrazuje pocity Halimy?

Pestré susedstvá

3. – 4. ROČNÍK | ETICKÁ VÝCHOVA, VÝTVARNÁ VÝCHOVA | 45 MINÚT

ANOTÁCIA

Aktivita sa zameriava na utváranie stereotypov, či už pozitívnych, alebo negatívnych (predsudkov), na základe nedostatočných informácií, napríklad vzhľadu, rodu, veku či etnicity. Dôležitý odkaz aktivity je v tom, že správanie každej osoby je ovplyvnené stereotypnými predstavami, ale je podstatné si ich uvedomovať a vedome s nimi pracovať. Deti na prvom stupni sú vo veku, kedy si utvárajú stereotypné predstavy. Touto aktivitou sa snažíme podnietiť kritické myslenie.

🕒 CIELE

- posilniť schopnosť vnímať ľudí bez stereotypov
- vnímať rozmanitosť ľudí okolo nás
- vytvárať si vzťah k susedstvu/komunite, v ktorej žiaci žijú

🗨️ METÓDY A FORMY

- diskusia, kooperácia, prezentácia
- samostatná práca, skupinová práca

🏠 POMÔCKY

krátke charakteristiky susedov a susediek (Príloha č. 1), karikatúry susedov a susediek (Príloha č. 2 na str. 57–59), veľký kus papiera do každej skupiny, kresliace pomôcky.

🕒 POSTUP

EVOKÁCIA – 7 minút

1. Na úvod sa žiakov opýtajte, čo sa im páči v ich susedstve. Akých majú susedov, či tam je niekto zaujímavý, či sa s niekým kamaráti a podobne. Potom diskutujte o tom, koho by chceli mať za suseda. A či by privítali niekoho z inej krajiny a podobne.

UVEDOMENIE – 28 minút

2. Žiakov rozdeľte do menších skupín. Ďalší postup aktivity si môžete zvoliť z dvoch alternatív:

Alternatíva 1

1. Vyzvite každú skupinu, aby na veľký papier nakreslila skicu bytovky so štyrmi bytmi. V nákrese si vytvoria 4 veľké okná.
2. Do každej skupiny rozdajte 4 charakteristiky z prílohy č. 1. Vyzvite skupiny, aby sa zamysleli a skúsili si predstaviť, akí ľudia zastupujú jednotlivé charakteristiky/povahové črty. Úlohou skupiny bude

čo najvernejšie opísať a následne nakresliť ľudí do voľných okien v bytovke podľa krátkych charakteristík – ich vek, pohlavie, vzhľad, či pochádzajú zo Slovenska alebo inej krajiny, aké je ich povolanie a pod. Každá skupina bude mať 20 minút na prácu. V prípade nedostatku času môžu žiaci opísať nových susedov len slovné.

3. Po práci v skupinách si budú skupiny predstavovať svoje výsledky. Pýtajte sa, ako si jednotlivých ľudí predstavovali, podľa čoho ich opisovali. Následne im ukážte obrázky z prílohy 2, ktoré predstavujú reálnych susedov. Diskutujte o tom, čo ich prekvapilo a či poznajú v susedstve podobných ľudí.

Alternatíva 2

1. Polovici žiakov môžete rozdať len obrázky a druhej polovici len charakteristiky. Úlohou žiakov bude vytvoriť pár obrázkov – charakteristika.
2. Spoločne diskutujte, ako postupovali tí, ktorí mali obrázok a hľadali charakteristiku a ako tí, ktorí mali charakteristiku a hľadali obrázok. Ako si predstavovali obrázok na základe opisu alebo aký opis hľadali k obrázku, či sa to zhodovalo s ich predstavami, čo bolo pre nich v hľadaní najťažšie, či ich niečo prekvapilo.

TIP:

Podobnú aktivitu môžete spraviť o žiakoch a žiačkach v triede. Každý/á v triede o sebe napíše krátku informáciu, lístočky sa premiešajú. Každý žiak si vyberie jeden lístok a bude hľadať osobu, ku ktorej sedí daná charakteristika.

REFLEXIA – 10 minút

Na konci aktivity diskutujte so žiakmi:

- Čo vás na aktivite zaujalo?
- Stalo sa vám aj v reálnom živote, že ste niekoho hodnotili len na základe vzhľadu alebo podľa toho, čo ste o ňom len počuli?
- Stalo sa vám, že niekto hodnotil vás na základe vzhľadu alebo podľa toho, čo mu o vás niekto povedal? Ako ste sa pri tom cítili?
- Máte v susedstve niekoho, kto je z inej krajiny a teraz sa prisťahoval? Ako by ste mu spríjemnili prvé dni v novom domove?
- Čo by ste zmenili vo vašom susedstve, aby sa tam cítili dobre všetci ľudia, ktorých máte na obrázku (napríklad dievča na vozíku, pestovateľ a podobne)?
- Čo nové ste sa dozvedeli na dnešnej hodine?

PRÍLOHA 1

Jednotlivé opisy dostanú žiaci bez nadpisu, aby nevedeli o koho sa jedná.

Učiteľka

Túto osobu na schodoch budete určite počuť, hovorí totiž hlasnejšie ako ostatní obyvatelia domu. Z práce sa vracia skôr ako niektorí iní susedia, ale ostáva hore často dlho do noci. Je to veľmi tvorivá osoba a svoju prácu má veľmi rada.

Pestovateľ

Táto osoba je často ufúľaná, najmä cez víkendy chodí v starých obnosených šatách a často chodí za bytovku, kde trávi aj celé poobedia. Občas u vás zazvoní a niečo vám ponúkne.

Dievčatko

Táto osoba je veľmi veselá a má rada zvieratá. Rozhodla sa, že bude pomáhať vtákom, a tak doma spolu s inými členmi rodiny pripravujú búbky pre vtáčiky, ktoré chcú umiestniť pred dom.

Dievča na vozíku

Táto osoba žije s rodinou na prízemí, lebo má problém dostať sa na vyššie poschodia. Rada sa hrá, ale najradšej sedí doma a číta knihy.

Vietnamský podnikateľ

Táto osoba nehovorí slovensky a veľmi málo sa zdržiava v bytovke, lebo často pracuje. Ale vo voľnom čase chodíva na ihrisko za dom, kde hrá bedminton s inými ľuďmi.

Rómsky otec

Táto osoba je veľmi starostlivá, stará sa o svoje jediné dieťa, aj o malého psíka, ktorého chodia venčiť každý deň. S inými ľuďmi príliš nekomunikuje.

Zberač železa

Táto osoba je veľmi usilovná a chodí do práce od skorého rána. Nastahovala sa len nedávno, a tak ešte nemá v bytovke veľa známych a priateľov. Ľudia v dome sa ho skôr stránia a vyhýbajú sa mu, i keď sa im snaží prihovoriť.

Stará mama

Táto osoba je veľmi vitálna a rada cvičí, najmä skoro ráno. Má viac voľného času a je v bytovke často. Rada sa prihovára ľuďom. Najradšej má dlhé cvičenia.

Škola pre všetkých

1. – 4. ROČNÍK | VÝTVARNÁ VÝCHOVA, ETICKÁ VÝCHOVA | 90 MINÚT

ANOTÁCIA

Tvorivá aktivita, ktorá umožňuje žiakom rozvíjať fantáziu. Zároveň poskytuje spätnú väzbu o tom, ako vnímajú deti prostredie triedy. Aktivita rozvíja citlivosť k rôznym individuálnym potrebám detí. Poskytuje priestor na zvyšovanie empatie a hľadanie spoločných riešení.

🕒 CIELE

- vnímať a interpretovať svoje potreby
- vnímať potreby rôznych detí
- navrhnúť riešenie v konkrétnych situáciách
- prezentovať svoj názor

📌 METÓDY A FORMY

- diskusia, problémové učenie, prezentácia
- kooperácia v skupine

🛠️ POMÔCKY

veľké výkresy (A2) alebo flipchartové papiere (5 kusov), výtvarné pomôcky (farbičky, voskovky, pastelky, olejové alebo vodové farby podľa vášho výberu), plastelína, farebné papiere, nožnice, kartičky s krátkou charakteristikou rôznych detí (Príloha).

🕒 POSTUP

EVOKÁCIA – 10 minút

1. Sadnite si so žiakmi a žiačkami do kruhu. Povedzte im, aby sa poobzerali po triede a priniesli jednu vec, ktorá sa im v nej páči, ale nepatrí ich spolužiakom. Môže to byť napríklad kniha, hračka, výzdoba a podobne. Krátko diskutujte o tom, čo vytvára v triede dobrú atmosféru, čo sa deťom páči. Diskutovať môžete aj o nehmotných veciach – napr. sa pýtajte, čo sa im páči na ich triede, kamarátoch, kamarátkach, spolužiakoch, spolužiačkach, čo radi robia...
2. Následne sa žiakov opýtajte, ktorú vec by v triede zmenili alebo doplnili, aby sa cítili príjemnejšie. Každý žiak povie jeden nápad, ostatné nápady budú môcť použiť v ďalšom priebehu aktivity. Dbajte na to, aby sa vyjadrili všetci žiaci.

UVEDOMENIE – 28 minút + 25 minút (po prestávke)

3. Rozdeľte žiakov do skupín (max. 4 – 5 v jednej skupine). Vysvetlite im zadanie. Žiaci v skupinách spo-

ločne nakreslia na výkres „ideálnu“ triedu. Teda takú, aby sa v nej všetci členovia danej skupiny cítili dobre. Všetky nápady sú vítané. V obrázkoch sa môžu zamerať na detaily, ale napríklad aj na spôsob sedenia v triede, metódy vyučovania a podobne.

4. Je dôležité, aby sa o predstavách najprv porozprávali a potom sa dohodli, ako budú spoločne kresliť. V obrázku by mali zohľadniť návrhy a potreby všetkých členov skupiny. Na kreslenie im určite aspoň 25 minút.
5. Každé skupine dajte jeden veľký výkres a výtvarné potreby. Okrem farbičiek môžete mať pripravené aj plastelíny, farebné papiere a nožnice. Uistite sa, že každá skupina má rovnomerne rozdelené pomôcky.
6. Po vymedzenom čase vyveste výkresy na stenu (napr. papierovou páskou).

PRESTÁVKA

7. Vyzvite žiakov, aby sa prešli po triede a pozreli si všetky vystavené výkresy.

Opýtajte sa ich:

- Čo sa vám páčilo na iných obrázkoch?
- Čo majú obrázky spoločné? Čo rozdielne?
- Čo ste nakreslili na vašich obrázkoch?

Diskutujte 5 minút.

8. Povedzte žiakom v skupinách, nech si predstavia, že do ich triedy prídu noví spolužiaci a spolužiačky. Každá skupina dokreslí alebo upraví obrázky tak, aby sa v nej cítili dobre aj noví spolužiaci. Rozdajte alebo napíšte na tabuľu zoznam nových detí (nájdete v prílohe). Jednotlivé skupiny dopĺňajú obrázky, poskytnite im na to aspoň 10 minút.

REFLEXIA – 20 minút

9. Reflexiu môžete zaradiť už v prvej časti po nakreslení ideálnej triedy. So žiakmi sa môžete rozprávať o tom, čo v triede/škole zmenili, aby sa tam cítili lepšie a čo z toho by sa aj skutočne dalo spraviť v ich triede.

10. Po skončení práce žiaci prezentujú, aké návrhy urobili pre nových spolužiakov. Pri každom novom spolužiakovi sa pristavte a zapisujte návrhy triedy na flipchart alebo tabuľu. Diskutujte aj o tom, že nielen deti zo zoznamu, ale každé dieťa má svoje potreby.

11. Na záver sa žiakov pýtajte:
 - Čo sa vám páčilo na aktivite?
 - Aké návrhy z vašich obrázkov by sa dali uskutočniť aj vo vašej triede?
 - Ako by sa cítili deti zo zoznamu vo vašej triede pred zmenou a po zmene, ktorú ste pre nich urobili?
 - Ako by ste im mohli prvé dni v triede ešte spríjemniť?

Poznámka: Starší žiaci (3. – 4. ročník) môžu kresliť namiesto triedy „ideálnu“ školu.

PRÍLOHA

Evka, dievčatko na vozíčku, je veľmi usilovná.

Peter, nevidiaci chlapec, je veľmi priateľský.

Milan je veľmi plachý, nemá rád veľký hluk
a počas prestávky je radšej sám.

Mary, dievčatko z africkej krajiny, ktoré ešte nevie veľmi dobre
po slovensky, rada si hľadá nových kamarátov a kamarátky.

Hanka potrebuje viac času na učenie a ide jej to lepšie,
keď má pohodlné miesto na učenie a niekto jej pomáha.

Bruno je kamarátsky a bystrý. Na hodinách je pre neho náročné
obsedieť. Často sa stáva, že na hodinách nedáva pozor.

Poznámka: Pri výbere detí zvažte, či nemáte v triede deti s podobnou
charakteristikou alebo menom. Aktivitu by mohli vnímať príliš citlivo.

PRÍLOHY

NA VYSTRIHNUTIE

OVOCIE

PRÍLOHA 1

OBRÁZKY SLOVENSKA A INEJ KRAJINY

Obrázok Slovenska

Obrázok inej krajiny

OBRÁZKY PREDAVAČKY A PREDAVAČA

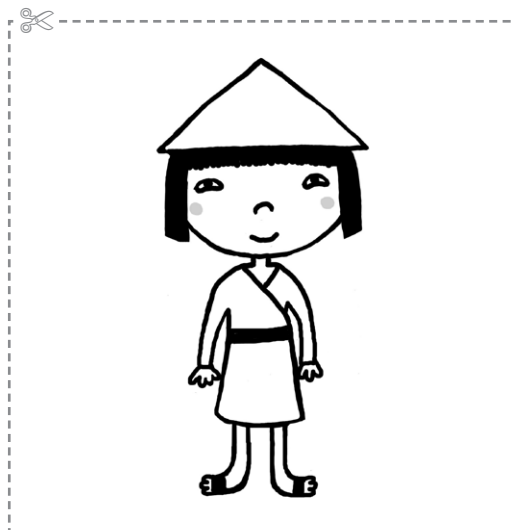
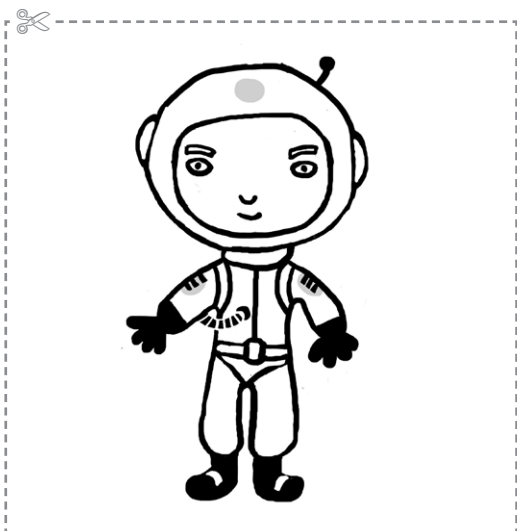
Obrázok predavačky zo Slovenska

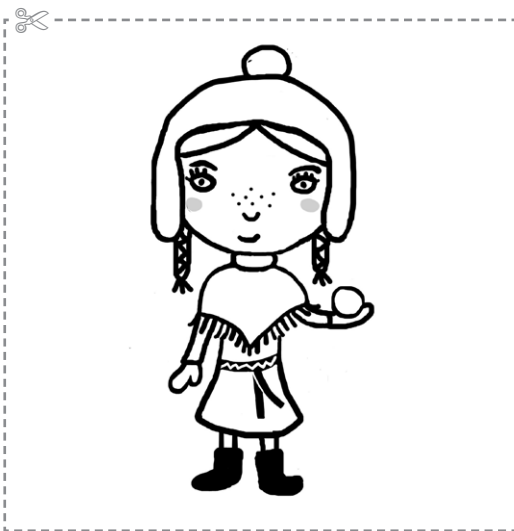
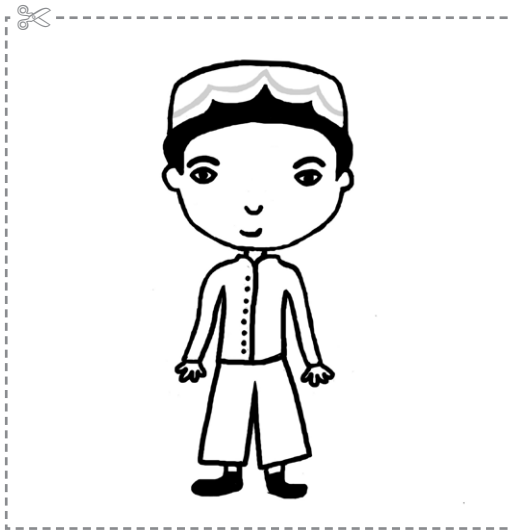
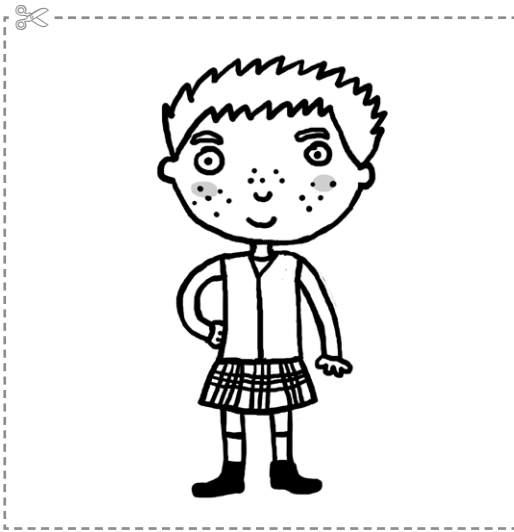
Obrázok predavača z inej krajiny

Autor: Adam Jones

KARTIČKY NA PEXESO

KARTIČKY NA PEXESO

FOTOGRAFIE K PRÍBEHOM

FOTOGRAFIE K PRÍBEHOM

FOTOGRAFIE K PRÍBEHOM

FOTOGRAFIE K PRÍBEHOM

14

16

13

15

ILUSTRÁCIE

dôvera

bezpečie

pohoda

hanblivosť

ILUSTRÁCIE

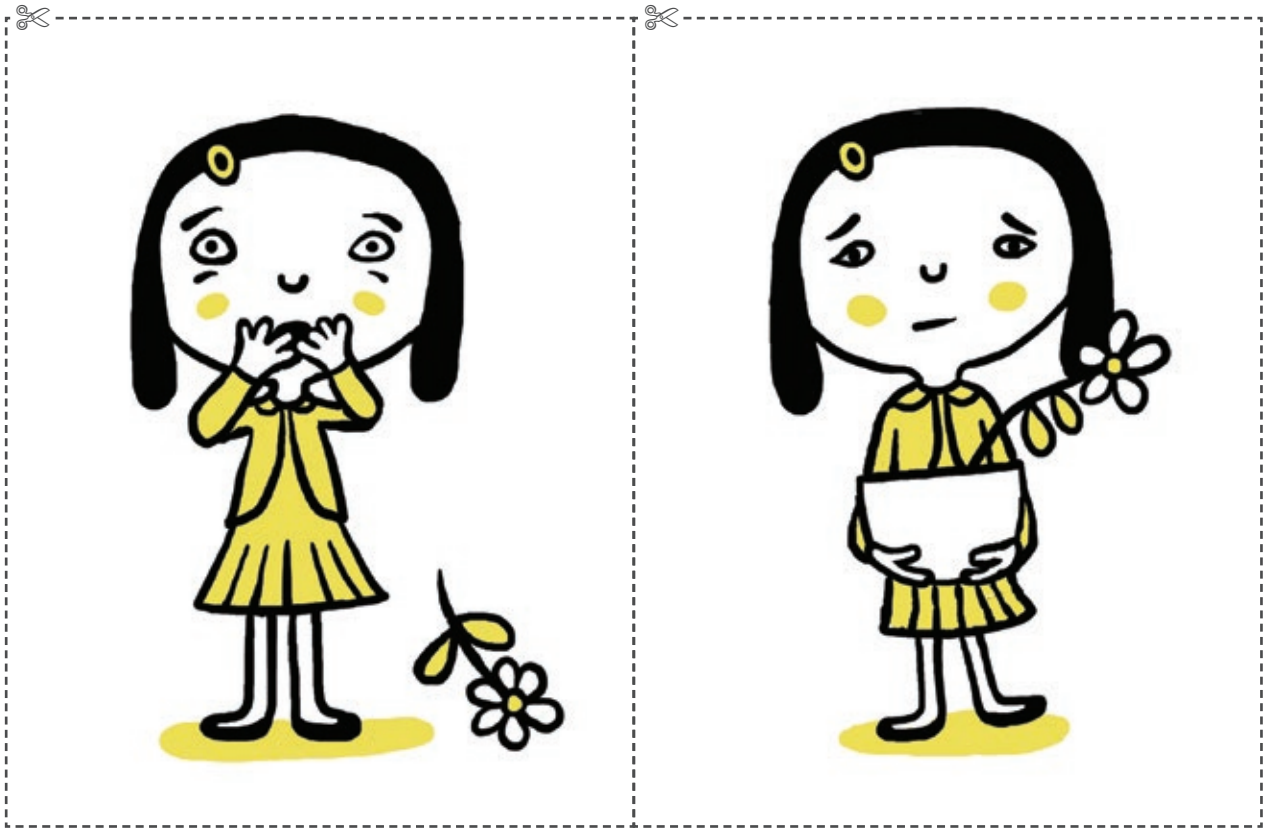
radost'

priatel'stvo

smútok

samota

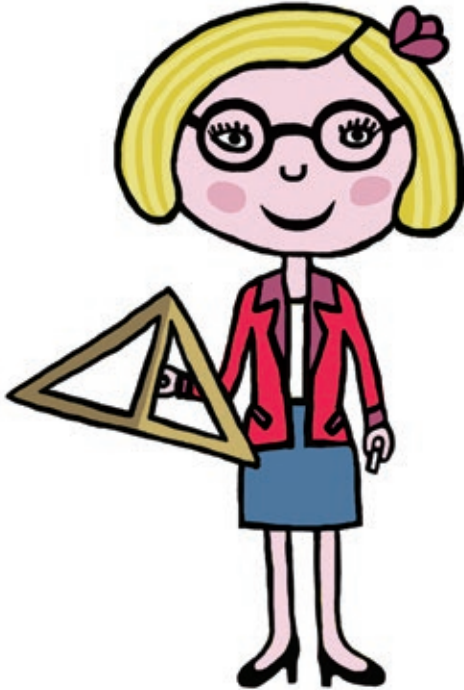
ILUSTRÁCIE

únava

strach

ILUSTRÁCIE

PESTRÉ SUSEDSTVÁ

PRÍLOHA 2

ILUSTRÁCIE

FAREBNÁ ŠKOLA

Multikultúrna výchova pre najmenších školákov a školáčky

© Nadácia Milana Šimečku, 2015

Panenská 4, 811 03 Bratislava

02 / 5443 3552

nms@nadaciamsk

www.nadaciamilanasidecku.sk

Autorky a autori: Natália Kvasničková, Katarína Ďurovková, Ela Klementová,
Tomáš Janeček, Andrej Návojský, Lukáš Zajac

Editor: Andrej Návojský

Jazyková redakcia: Ľubica Voľanská

Ilustrácie a obálka: Kristína B. Hrončeková

Grafická úprava: Miroslav Lukačovič

Odborné recenzentky: Simona Šimková, Margaréta Knapíková

Tlač: TB – TLAČIARENĚ BARDEJOV, spol. s r.o.

Náklad: 500 kusov

*Realizované s finančnou podporou Úradu vlády Slovenskej republiky –
program Kultúra národnostných menšín 2015.*

O NADÁCI MILANA ŠIMEČKU

Nadácia Milana Šimečku patrí medzi najstaršie mimovládne organizácie na Slovensku. Nesie meno človeka, ktorý bol významným disidentom, mysliteľom, filozofom a spisovateľom v bývalom Československu. Krátko po jeho smrti sa v roku 1991 jeho priatelia (Martin Bútora, Juraj Flamik, Fedor Gál, Miroslav Kusý, František Mikloško, Peter Tatár a Peter Zajac) rozhodli založiť inštitúciu, ktorej cieľom je podnecovať a podporovať aktivity smerujúce k rozvoju demokracie, kultúry, tolerance a občianskej spoločnosti.

Nadácia Milana Šimečku je ľudskoprávna organizácia, ktorá svoju činnosť realizuje najmä prostredníctvom týchto šiestich nástrojov: informovanie, vzdelávanie, skúmanie, presadzovanie, pripomínanie, sieťovanie. Počas dvoch desaťročí sme realizovali desiatky projektov, vydali vyše 100 publikácií, vyškolili viac ako 3 000 učiteľov a učiteľiek, na našich podujatiach sa zúčastnilo niekoľko desiatok tisíc účastníkov. Väčšina aktivít, ktorým sme sa v minulosti venovali, alebo ktoré realizujeme v súčasnosti, sa týkali ľudských práv, prípadne vzťahov medzi majoritnou populáciou a menšinami. V súčasnosti sa nadácia angažuje v troch témach:

1. Pamäť

Chceme prispieť k vytvoreniu spoločnosti, ktorá nezabúda na kľúčové udalosti spojené s jej históriou, má záujem poznať svoju minulosť, je schopná ju kriticky reflektovať a s ohľadom na ňu formovať svoj postoj k aktuálnym udalostiam.

2. Rozmanitosť

Snažíme sa aktívne prispieť k tomu, aby sa na Slovensku podporovala rozmanitosť a vytvárali rovné podmienky pre všetkých. Veríme, že každý človek má právo byť akceptovaný ako plnohodnotný člen spoločnosti a má mať reálnu možnosť spolupodieľať sa na jej utváraní.

3. Inklúzia

Prostredníctvom zlepšovania postavenia sociálne vylúčených skupín, osobitne Rómov a Rómok, chceme podporovať vytváranie inkluzívnej a súdržnej spoločnosti. Našou víziou je krajina, ktorá všetkým svojim členom a členkám zaručuje skutočnú rovnosť zohľadňujúc ich rôzne východiskové situácie.

